

daki Mevlevî âyini, düyek peşrevi ve saz semâisi, Vardakosta Ahmed Ağa'nın aynı makamdaki devr-i kebîr saz semâisi bulunmaktadı. Burada önce âyinin sözlü kısmı yer alır. Bu âyin notası da müzik tarihinde notaya alınan ilk Mevlevî âyini olarak bilinmektedir. Ardından yazılan peşrevin başındaki, "Âyîn-i şerîf" in bend-i evvelinden sonra serhâne ve mülâzimesi ve bend-i sânisinden sonra orta hâne ve son hânesi terennüm-sâzdır" ifadesinden bu kısmın aynı âyinin terennümü olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonraki saz semâisi de adı geçen âyinin terennümü içerisinde. Bu bölümün son eseri, âyîn-i şerîf icrasında devr-i Veleđi esnasında icra edileceği belirtilen üç hâne ve bir mülâzimedden oluşan devr-i kebîr peşrevidir. Ancak Mevlevî âyinleri üzerinde Türkiye'de yapılan iki ayrı nota neşriyatındaki (*Türk Musikisi Klasiklerinden Mevlevi Âyinleri*, İstanbul 1935, X, sy. 486-507; Sadettin Heper, *Mevlevi Âyinleri*, Konya 1974, sy. 175-183) sūzidilârâ âyini notalarıyla *Tahrîriyye*'deki notaların tamamen farklı olduğu görülmektedir. *Tahrîriyye*'nin son bölümünde eser besteleme konusu ele alınmakta, bazı müzik yazılarında görülen eksikliklerden söz edilmekte ve özellikle müzik yazımının eğitim gerektirdiği vurgulanmaktadır. Burada bir üstadın eğitiminden geçen, beste çalışmaları yapan ve sazında belli bir düzeye ulaşan kişilere bu eğitimin verilebileceği ifade edilmektedir. Eserin tesbit edilen iki nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Nâfiz Paşa, nr. 1242/2; Esad Efendi, nr. 3898). Nüshaların her ikisi de müellif hattıdır. Türkiye'de eser üzerine ciddi bir çalışma yapılmıştır (bk. bibl.).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülbâki Nâsır Dede'nin Müzik Yazısı "Tahrîriyye" (haz. Recep Uslu – Nilgün Doğrusöz Dişi-

açık), İstanbul 2009; N. Ali – M. Siret, *Cevâhirü'z-zevâhir*, İstanbul 1310, II, 95-96; Suphi Ezgi, *Nazarî-Amelî Türk Müsiki*, İstanbul 1953, V, 528-530; Fatma Âdile Başer, *Türk Müsikiğinde Abdülbâki Nâsır Dede (1765-1821)* (doktora tezi, 1996), MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 31-55; a.mlf., "Yenikapı Mevlevihânesi Şeyhi Müsikişinas Abdülbâki Nâsır Dede", *MM*, sy. 462 (1998), s. 32; E. Popescu-Judet, *Türk Müsiki Kültürünün Anlamları* (trc. Bülent Aksoy), İstanbul 1996, s. 42-46; Ekmeleddin İhsanoğlu v.dğr., *Osmanlı Müsiki Literatürü Tarihi*, İstanbul 2003, s. 131; *Müzik Ansiklopedisi* (haz. Ahmet Say), Ankara, ts., III, 914.

☞ NURİ ÖZCAN

TAHSİN

(التحصيل)

Hacda Mina'dan
Mekke'ye dönerken Ebtah (Muhassab)
mevkiinde konaklama anlamında
bir fıkah terimi
(bk. EBTAH).

TAHSİL

(bk. TÂLİM ve TERBİYE).

TAHSİN EFENDİ, Hasan

(1847-1912)

Osmanlı hattatı.

Hâfiz Hasan Tahsin Hilmi Efendi 1847'de İstanbul'un Çukurcuma semtinde doğdu. Kılıç Ali Paşa Camii serdevirhanı Hâfiz İsmâil Efendi'nin oğludur. Sibyan mektebinde okurken mektebin hocası İsmâil Efendi'nin yanında hıfzını tamamladı. Bir süre Tophane müftüsü Hoca Bekir Efendi'nin derslerine devam ederek dinî bilgilerini ilerletti. Mehmed Şefik Bey'den sü-

lûs ve nesih, Sâmi Efendi'den ta'lik meşketti. Galatasaray Sultânisi hat hocası Mehmed İzzet Efendi tarzında rik'a yazdı. İzzet Efendi ile birlikte öğrencilere yönelik olarak hazırladıkları *Sülûs, Nesih ve Ta'lik Meşk Mecmuası* İstanbul'da neşredilmiştir (1306, 1323). Mühendis, Sanayi, Kız Sanayi mektepleri, Cihangir İnâs Rüşdiyesi, Dârülmualimât-ı Âliye, Galatasaray Mekteb-i Sultânisi ve ölümüne kadar Dârüşşafaka'da olmak üzere çeşitli okullarda hüsn-i hat dersleri verdi. Uzun süre Mahmud Bey Matbaası'nın hatlarını yazdı. Ayrıca hat öğrencilerine bu matbaada ders verdi. Mahmud Celâleddin Efendi üslubuna yakın bir tavırda yazdı. 14 Şubat 1912 tarihinde bir ömür yaşadığı Çukurcuma semtinde vefat etti ve Eyüp'te Kırkmerdiven Kabristanı'nda defnedildi. İbnülemin Mahmud Kemal, Tahsin Efendi'nin, oğlu Mahmud Cemâleddin Bey'den naklen üç dört kadar mushaf-ı şerif yazdığını, üzerinde bir imzaya rastlanmamakla birlikte Çağaloğlu'ndaki Mahmud Nedim Paşa'ya ait türbenin celi sülûs kitabesinin de ona ait olduğunu zikreder. Çeşitli müze ve özel koleksiyonlarda eserleri bulunmaktadır. Yazılarının altına genellikle "el-Hac Hâfiz Tahsin el-Hilmi" veya kısaca "el-Hâfiz Tahsin" şeklinde imza atmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnülemin, *Son Hattatlar*, s. 421-423; M. Uğur Derman, *Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi Hat Koleksiyonundan Seçmeler*, İstanbul 2002, s. 170, 210-211, 259, 261; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 241.

☞ M. HÜSREV SUBAŞI

TAHSİN EFENDİ, Tokatlı

(1851-1915)

Osmanlı hattatı.

Hâfiz Hasan Tahsin Efendi 1851'de Tokat'ta doğdu. Meydan Camii imamı Osman Efendi'nin oğludur. 1867 yılında İstanbul'a giderek medrese tahsili gördü. Kayserili Derviş Ali Rızâ Efendi'nin Beyazıt Camii'ndeki derslerine devam edip ilmiye icâzeti aldı. Ayrıca Hattat Muhsinzâde Abdullah Hamdi Bey'den sülûs ve nesih meşketti ve icâzet aldı. Muhsinzâde'nin hocası Kazasker Mustafa İzzet Efendi'den de faydalandı. Beyazıt'ta Ali Paşa Mescidi'nde imam-hatiplik görevine başladı (1869). Mercan yangınında caminin yandığı güne kadar kırk beş yıl burada görevini sürdürdü. Bunun dışında rüşdiye mekteplerinde hat ve Arapça hocalığı yaptı. Beyazıt Devlet Kütüphanesi 1884'te açıl-

Hasan Tahsin Hilmi Efendi'nin müfredat meşk kitabı (Sakıp Sabancı koleksiyonu)